

LBRIS

We know
books

Nicolae Dehelean

Trișorii

roman

Casa Cărții de Știință
Cluj-Napoca, 2025

Cuprins:

1. Așa s-a copt pâinea.....	7
2. A doua destinație impusă.....	33
3. A doua descindere la Cuvin	51
4. Zodia trișorilor	58
5. <i>Finis circumvagantur mundi</i>	64
6. Florica.....	82
7. Activități extrașcolare.....	91
8. Liceul iluziilor deșarte.....	99
9. Lie. Statutul orășanului.....	107
10. Echipajul de 4+1 rame	112
11. Iarna în tabără	139
12. Uniți până la adânci bătrâneți.....	148
13. Lacul Snagov	152
14. <i>Allegro finale</i>	160
15. Un nou capăt de drum, cu gropi	175
16. Doi ani de doi bani.....	185
17. Prima evadare minoră	205
18. Spre altarul tehnicii.....	218
19. Ultima trișare universitară	223
20. Străini în Timișoara	231
21. Omul și industria din România	244
22. Adina.....	250
23. Liceul Tehnologic.....	261
24. Căsătorie. Apartament. Rate.....	269
25. Odissea lui „Nimeni”	277
26. Marele bluff politehnist.....	290
27. Zbaterea Adinei. Stingerea Mamei.	299
28. Marea Cacialma. Bonnie & Mihai.....	312
29. În loc de epilog	319

Motto:

Cel care m-a învățat Jocul de Șah,
A început cu Gambitul Damei și s-a oprit,
Apoi m-a abandonat, singur, pe tabla de joc.
Nu am câștigat nicio partidă!
Niciodată!

1. Așa s-a copt pâinea

Atracția unei călătorii în trecutul neuitat al vieții mele mă îndeamnă să încerc un efort de întoarcere în acel timp trecut. Retrăirea acelor vremuri ar trebui să fie învăluită de dorința de redare onestă a unor fapte care s-au întâmplat aieva, fapte care au sculptat făgașe adânci în conștiința mea. Retrăind, adesea, bucuriile și suferințele provocate de acele întâmplări, am reușit să le păstrez vii în memorie, iar acum le adun într-o constelație a strălucirilor și mizeriilor vieții.

Deschid un album virtual, cu pagini îngălbenite și margini franjurate, care mai păstrează imagini clare ale unui sat din Podgoria Aradului la mijloc de secol XX. Patimile și ambițiile născute, din mentalitățile confuze ale acelor vremuri, se vor propaga prin faptele noastre și ne vor marca existența.

Ce se poate vedea pe primele pagini ale acestui album de poze alb-negru, în tonuri de sepie?

Casa era construită din văiușă. Toate casele satului erau construite, la vremea aceea, din văiușă. Locuitorii erau atât de săraci și ignoranți, încât nici nu erau în stare să-și imagineze că ar putea exista un alt material pentru construcția caselor, mult mai rezistent, mai izolator și, în primă instanță, mai sănătos. Deși erau, practic, din pământ, zidurile erau tencuite și zugrăvite. Zugrăveala se făcea cu o soluție de var în care se dizolva piatră vânăță, adică sulfat de cupru. În această soluție, se adăuga o cantitate de nisip fin, ca să-i dea o consistență. Alegerea era pragmatică, căci se folosea pentru zugrăvit, tocmai soluția folosită la stropitul viței-de-vie. În plus, față de ușurința obținerii ei, soluția mai avea caracter dezinfectant și fungicid. Dușumelele erau tot

din pământ, un lut bătătorit și netezit prin frecare cu un amestec de apă, lut, nisip și bălegar. Prin acest tratament, textura „dușumelei” dobânda o suprafață netedă și rezistentă, doar rezistentă la călcat cu piciorul gol, eventual, încălțat cu cizmă de cauciuc. Patru pereți și, cu dușumeaua, cinci, erau din pământ. Numai tavanul era din lemn. Grinzile erau vizibile, adică nu era bătut un tavan sub grinzi. Fiecare dintre încăperile casei avea această consistență materială, la care pământul era materialul esențial.

„Văiuga” este un termen generic folosit pentru a numi cărămizile din lut nears. Cărămizile erau „ produse ” la groapa de văiugă a satului, groapă aflată într-un filon de pământ lutos, descoperit de săteni, cu mult timp în urmă. S-ar putea spune că majoritatea caselor din sat își aveau originea materială în această groapă, „gaura-groapă” a genezei satului. Locul de producție avea în centru o baltă cu apă mocirloasă, alături o movilă de extracție a lutului și un teren plat pentru uscarea cărămizilor. Lutul era frământat cu picioarele goale de către un grup de țigani. Ei erau „specialiștii” angajați de către sătenii doritori să construiască o casă, un grajd ori un gard pentru frontul stradal. Beneficiarii cărămizilor aduceau la groapă o cantitate de pleavă de grâu, corespunzătoare numărului de cărămizi pe care îl contractau cu echipa de țigani. Pleava era amestecată în lut și constituia principala armătură a cărămizilor de văiugă. Lutul frământat și armat cu pleavă era presat în câteva rame din lemn, rame de forma cărămizilor. După umplere, ramele erau răsturnate pe o suprafață netedă și erau golite de prețiosul conținut. Cărămizile urmau să se usuce la Soare timp de câteva zile. La momentul potrivit, prețioasele obiecte erau încărcate în căruțe și transportate la locul construcției.

Satul are o sistematizare simplă, după un principiu ortogonal. Strada principală se lungeste la baza dealului. Trei străzi longitudinale sunt paralele cu strada principală și se desfășoară înspre câmpie. Străzile longitudinale sunt

intersectate cu străzi transversale. La vremea aceea, strada principală avea privilegiul să fie pietruită. Celelalte erau pavate cu propriul pământ bătut și erau practicabile, mai ales, pe vreme uscată. Pe vreme umedă, caii se opinteau, din greu, să tragă căruțele umplute parțial. Străzile vor aștepta „desculțe” câteva decenii, până să fie pietruite și, în final, asfaltate.

Pe strada principală erau plasate biserica, primăria, școala și birtul. Tot pe strada principală era și linia de cale ferată pe care circula „Mótoru”. Trenul botezat cu acest nume avea o personalitate deosebită. El era primul tren electric construit pe vremea Imperiului de către firma Ganz. De la bun început, acest tren a devenit artera principală de transport a grupului de sate de la poalele Munților Zarand, zonă care se numea generic „Podgoria”. Deși, conform structurii geologice înălțimile sunt munți, toată lumea le spune dealuri. Dealurile, cu înălțimi care rar depășesc 400 de metri, erau tapetate cu plantații de viță de vie. Prin vii erau presărați piersici nealtoți, care făceau fructe, cu miez galben verzui, deosebit de aromate. Localnicii produceau vin, și de aici, regiunea s-a numit podgorie, mai pe numele ei, Podgoria Aradului.

La șes se practica o agricultură cu productivitate mediocră. Se cultiva grâu, orz și porumb, iar în grădini se cultivau legume: roșii, fasole, ardei, varză, cartofi. Se muncea destul de rudimentar, dar nu primitiv la modul absolut, căci exista totuși o mecanizare minimală, remarcabilă. Mândria tehnicii locale venea de la singura batoză, capabilă să deservească, pentru treieratul recoltei de grâu, mai multe sate. Grâul era cosit și legat în snopi. Snopii așteptau câteva zile la soare, să se usuce bine, după care erau duși la treierat, la batoză. Batoza era o mașină mare sub formă de cutie din lemn. În interiorul ei, se afla o bandă transportoare pe care ajungeau snopii de grâu. Un tambur cu bice din cauciuc se rotea cu turație ridicată, astfel încât, bicele să lovească spicele și să le spargă. Amestecul vegetal cădea pe sitele

vibrante, care separau boabele de grâu de pleavă și de paie. Batoza era antrenată de un motor aflat la mare distanță, iar mișcarea era transmisă cu o curea lată. Motorul termic era plasat la distanță, ca să nu aprindă, din greșeală, paiele și pleava.

Treieratul era o sărbătoare, era un spectacol, o demonstrație de ambiție a sătenilor de a supraviețui, căci grâul și pâinea însemnau supraviețuire.

Tactul vieții sociale era dat de „Mótoru” și fiecare zi începea, riguros, cu fluieratul cursei de la ora 5 dimineața. Cei mai merituoși și mai norocoși dintre săteni, cei care reușiseră să găsească un serviciu la Arad, se urcau în această cursă și ajungeau la oraș, înainte de ora 7 dimineața, când începea schimbul 1. La oraș, trezirea de dimineață era dată se sirenele proletare, care țiuiau în tot orașul la ora 6 dimineața, așa fel încât, toți muncitorii să aibă timp suficient să ajungă pe jos la începerea schimbului 1. „Mótoru” de la ora 23 îi aducea acasă pe ultimii locuitori ai satului, care se întorceau de la Arad. Suntem în anul 1960.

Puțini erau acei săteni care reușeau să găsească un loc de muncă la oraș. Majoritatea locuitorilor erau analfabeți, mai ales femeile. Bărbații mergeau la școală și făceau patru clase, cât să învețe să scrie și să citească. Cei mai răsăriți mergeau la școală, mai mulți ani, și așteptau șapte clase primare. Aceștia se considerau foarte instruiți. La câțiva ani odată, trei-patru copii ajungeau la liceu în Arad. Absolvenții liceului, deținătorii diplomei de bacalaureat, erau considerați marii intelectuali ai satului și atrăgeau respectul necondiționat al întregii comunități sătești. În deceniul precedent, celui care face obiectul acestei relatări, s-a petrecut un fapt, care semăna cu un act de răzvrătire. Doi băieți au „evadat” din sat și au plecat la o școală, care pentru săteni nu avea nicio semnificație, nu avea nicio importanță, nu avea nicio valoare. Cei doi au plecat să învețe la facultate, sau după cum spun alții, la universitate. Cei doi au încheiat studiile și au obținut diplome universitare.

„Mare scofală” au spus unii dintre săteni. Sunt doi chiulăi, care au fugit de muncă, au spus alții. Nimeni nu a înțeles importanța reușitei celor doi. Prin urmare, absolvenții cu diplome universitare au fost ignorați, chiar au căzut în dizgrație, fiind stimulați să-și caute rostul în altă parte. Unul dintre ei era tatăl meu Nicolae. El a absolvit Academia de Științe Economice. Celălalt a absolvit Politehnica și a ajuns, peste ani, Profesor Universitar.

Lipsa electricității, analfabetismul, sărăcia, ignoranța și alcoolismul erau principalii parametrii, care delimitau viața socială din Cuvin. În mod firesc, Nicolae a plecat din sat și s-a angajat la bancă în Arad. După ce s-a căsătorit cu Doina Suciuc s-a transferat la banca din Sânnicolau Mare. A căutat o viață mai bună, nimic mai mult. Apoi, am apărut pe Lume eu și Mihai. În această formulă, locuiam cu chirie la o familie de treabă din Sânnicolau. El, pe nume Ion, fost ceferist și ea Maria, casnică, aveau o casă încăpătoare, o vie și o fată măritată în Cluj, cu Profesorul Universitar de Matematică, Stamate. Fata și nepotul, cu atât mai puțin ginerele, nu prea dădeau prin Sânnicolau. S-au domnit, adică au devenit domni, la Cluj și nimic din firescul uman nu îi mai atrăgea să treacă prin micul și anonimul orașel de câmpie din vestul țării, să-i vadă pe acești doi bătrâni amărâți. Așa anonim cum era, în acest orașel numit Sânnicolau Mare s-a născut compozitorul Bela Bartok, compozitor cu care națiunea maghiară se mândrește. Bela Bartok a cules și pus în valoare o mulțime impresionantă de cântece și dansuri românești.

Acolo, în Sânnicolau Mare, am trăit experiența invaziei, a bine-cunoscutei invazii a Ungariei. Într-o noapte a anului 1956, plâpândul orașel de câmpie a fost zgâlțâit din temelie de tancurile sovietice. Trenurile militare s-au oprit în cele două gări ale orașului, iar de pe platformele specializate pentru transportul mașinilor de luptă au coborât tancurile, monștrii din oțel cu șenile, care au umplut

arterele principale ale Sânnicolau-lui Mare. Tata s-a speriat că vine din nou războiul. El trecuse prin război, iar teama lui avea o justificare. După îndelungi rugăminți ale copiilor curioși, tata a acceptat să ne ducă pe stradă, să vedem cu ochii noștri ce se petrece pe caldarâmul străzii. Tancurile au format o coloană de marș, iar a doua zi au pornit spre Cenad, de unde au invadat Ungaria rebelă. Teama locuitorilor s-a diminuat, dar nu a dispărut.

După reorganizarea teritorială a țării, Nicolae a fost transferat, în interes de serviciu, la Gătaia, cu misiunea să organizeze Filiala Băncii Agricole din Raionul Gătaia. El a fost ales pentru această misiune, pentru că în banca din Sânnicolau Mare existau doar doi economiști cu studii superioare, Dehelean și directorul băncii. Pentru că el era cel mai tânăr, tatălui meu i-a revenit misiunea să plece. Și a plecat, adică am plecat, căci ne-am mutat cu toții.

Într-o anume zi, un camion s-a parcat în curtea casei unde locuiam și cei mari au încărcat tot „avutul”. Îndată ce încărcarea bagajelor s-a terminat, ne-am luat rămas bun de la Ion și Maria și am plecat spre Gătaia. Pentru noi doi, cei mici, călătoria a fost interesantă și plăcută. Mai puțin plăcută a fost sosirea la destinație. Nu ne-a așteptat nimeni. Am ajuns noaptea și am fost debarcați în stradă. Tata l-a căutat pe primar. Acesta a deschis poșta și ne-a „invitat” să dormim pe mesele din sala oficiului poștal. Puțea groaznic. Purecii din sală au sărit pe noi și au început să ne muște. Unicul bec electric din sală a explodat cu un pocnet asurzitor. S-a făcut întuneric deplin și liniște. Mami, Mihai și cu mine am început să plângem. Nu aveam pregătită nici măcar o lumânare. Tata a aprins câteva foi de hârtie răsucite sub formă de făclie. Putoarea din sală s-a amestecat cu fum de hârtie. Ne-am întins pe mesele oficiului și ne-am acoperit cu paltoanele noastre. Nu a urmat un somn ușor.

Halal perspectivă de viață mai bună pentru un director de bancă și unul dintre puținii absolvenți de

învățământ superior, de la vremea aceea. „Ai carte, ai parte”, spunea un slogan uzat, cu pretenție de mare adevăr existențial.

Amenajarea sediului băncii din Gătaia a fost o aventură. Tot aventură a fost și cazarea noastră, până la terminarea sediului băncii. Autoritățile au rechiziționat o casă ridicată în „roșu”. Tata a angajat meșteri și a cumpărat materialele de construcție. Casa a fost tencuită și a devenit sediul băncii. Cu intrare din curte, a fost amenajat un apartament format dintr-o cameră și o bucătărie. Acolo ne-am mutat noi. Aveam o mobilă precară, un pat, o dormeză și o masă. Pe acea masă, mi-am făcut eu lecțiile, în primul an de școală. Mama a râs, în hohote, de mine, atunci când, în prima zi de școală, am intrat furtunos în casă și cu o importanță magistrală am declamat: „Mamă, lasă-mă să stau la masă, că am lecții de făcut!” Trebuia să mă grăbesc căci rețeaua electrică a localității era alimentată de un generator, care pornea la ora 19 și se oprea la ora 23. După ora 23 se lăsa întunericul și nu era bine să te prindă cu lecțiile nefăcute.

Școala era în centrul comunei, pe strada principală care dădea la gară, stradă pe care era și poșta, pe care o priveam cu spaimă. Cursurile începeau dimineața la ora 7:45 în curtea școlii. Se cânta imnul țării și se înălța drapelul pe catarg. Apoi, se efectua gimnastica de înviorare sincronă, dirijată de un profesor de sport. La ora 8 fix, toți elevii intrau în sălile de clasă. La „fără zece” toți elevii ieșeau obligatoriu din sală, iar elevul de serviciu deschidea geamurile pentru aerisire. Nici în armată nu am întâlnit așa o disciplină riguroasă, precum cea de la școala primară din Gătaia. Încă din primele zile de școală, am fost anunțați că vom merge în excursie și trebuie să ne pregătim. Ne-am pregătit și în ziua planificată am ieșit în curtea școlii, unde ne-am încolonat. Coloana s-a deplasat pe strada principală până la podul peste Bârzava. Am trecut râul și am pătruns pe teritoriul localității Sculea. Am adunat frunze, flori de câmp și

impresii pentru compunerea, pe care urma să o povestim acasă și apoi la școală. La ora recreației mari, am deschis gentuțele și am scos sandvișul pregătit de acasă. Și cum nu se putea fără un moment artistic înălțător, am cântat un cântec patriotic, de mai multe ori. La final, ne-am încolonat, am trecut Bârzava în Gătaia și ne-am întors la școală. Un soare feeric ne-a luminat întreaga excursie. A fost atât de frumoasă excursia la Sculea, încât nu s-a dat să fie uitată toată viața. Cu ajutorul școlii și al mesei din bucătărie, pe care am scris caiete de bastonașe, am învățat să scriu și așa am absolvit clasa întâi primară. În aceste împrejurări încărcate de reușite, s-a petrecut expediția de inițiere în viața la țară din Cuvin.

În Cuvin, casa părintească a lui Nicolae, tatăl meu, este plasată pe strada a patra, adică ultima dinspre câmp. Străzile nu au nume. Casele sunt numerotate în ordine, de la prima la ultima. De la stația „Mótoru”, din centrul satului, acolo unde domină peisajul biserica ortodoxă, sunt plasate școala și primăria, se coboară pe vale până la cea de-a patra stradă și se cotește spre dreapta, spre casa părintească în care s-a născut tata. Casele ultimei străzi sunt rare, așa încât, se poate zări câmpul. La mijlocul străzii, pe partea dreaptă crește un dud. Acolo este băutura. Locul de casă este de formă dreptunghiulară, cu latura mică spre stradă. Pe latura stângă este amplasată casa, iar pe latura dreaptă este al doilea corp de clădire, care conține și grajdurile. Curtea, apoi curtea păsărilor și grădina ocupă tot locul până la atingerea grădinii din strada opusă.

Astăzi este prima noastră imersiune în viața la țară. Aventura începe la Gara Electrică din Arad, adică la „Podgoria”, cum se spune pe scurt. Clădirea gării, relativ mică, are patru arce și o cupolă. În interior, sunt mai multe case de bilete. Așteptăm afară. Tata intră în hol și cumpără biletele. Iese grăbit și ne trage smucit spre garnitura de tren care, stă să plece. O ajută pe mama să urce, după care ne saltă pe noi și ne împinge în vagon. Suntem puțin speriați. Cum am putea

fi la cinci și șapte ani? Vagonul este îngust, aglomerat și împuțit. Navetiștii ne fac loc. Mama și cu mine ședem pe bancheta tare din lemn. Mihai stă în poala mamei, iar tata în picioare, în dreptul nostru. Nu trece mult timp, se aude un șuierat prelung și, cu o smucitură, trenul începe să se miște. Privim pe geam și suntem captivați de peisaj. Rând pe rând, prin fața geamului se perindă localitățile aflate pe traseul spre Cuvin. Tata le cunoaște și ne șoptește la ureche numele lor. Zumzăitul motoarelor și trăncănitul roților la rosturile șinelor ne țin treji, cu atenția încordată. Din când în când, vagonul se zdruncină și se smucește. Acum trenul s-a oprit. Aici este Glogovăț – ne spune tata. Apoi urmează în ordine Mândruloc, Cicir, Sâmbăteni și Ghioroc. În piața din Ghioroc, trenul așteaptă să apară trenurile, care vin de la Pâncota și de la Radna. Aici este marele nod de cale ferată, unde se întâlnesc trenurile din Podgorie. Se aud strigăte, sudalme și fluierături. La un anume fluierat, trenul nostru se smucește. Roțile încep să troncăne pe șine, iar motoarele se pornesc să zumzăie intens.

Lumina zilei se stinge treptat. Ajungem la Cuvin pe întuneric. Coborâm, sărind de pe scara vagonului. Întunericul de la oraș nu este atât de negru ca cel pe care îl întâlnim aici. Nu se vede nimic, dar absolut nimic. După ce trenul pleacă, noi doi și mama intrăm în panică. Mihai începe să plângă. Frica îi provoacă lui Mihai o stare de rău și începe să vomite. Mama îl liniștește și îl ia în brațe. Tata a luat cu el un lămpaș, iar acum aprinde fitilul. O lumină palidă apare prin sticla lămpii. Nu se vede mai nimic. Tata nu se impacientează. El este obișnuit cu întunericul acesta profund de „fund al lumii” și în plus, cunoaște locul, îl cunoaște pe de rost. Ne încolonăm și ne luăm după el. Lătratul câinilor ne arată că suntem în sat, dar satul nu se vede. O dără de lumină ne dezvăluie vag poteca, pe care trebuie să pășim. Se aude, în preajmă, un susur de apă. Este valea de-a lungul căreia se întinde poteca. De partea cealaltă a văii este drumul de căruțe, din pământ bătut. Tata a

copilărit aici, cunoaște bine și valea și poteca. Siguranța lui ne dă încrederea că vom ajunge cu bine acasă. Treptat, pe măsură ce vederea ni se adaptează la întuneric, începem să distingem siluetele caselor, siluetele pomilor, gardurile. Undeva cotim la dreapta. Ne apropiem de destinație.

În dreptul unei porți ne oprim. Tata bate la poartă. Câinele începe să latre cu furie. Nu se întâmplă nimic. După ce bate intens în poartă, tata trece la obloanele de la geamuri. În casă nu mișcă nimeni. Într-un târziu se mișcă cineva.

- Cine-i acolo? se aude o voce răgușită.
- Eu sunt, mamă, răspunde tata.
- Cine?...
- Eu, nu mă recunoști? Eu sunt, Nica!
- Nica este plecat la oraș.
- Eu sunt mamă, deschide poarta.

După mai multe încercări zgomotoase, persoana de dincolo de poartă deschide. Este bunica. O femeie corpulentă, îmbrăcată ponosit. Ține în mână un lămpaș, pe care îl ridică să ne vadă mai bine.

- Tolvai, Doamne, tu ești Nica!
 - Nu-mi mai recunoști glasul?
- Stă blocată în poartă și ne privește buimacă.
- Sara bună, da' intrați. Nicu, Mihai, ce mult ați crescut.
 - Sărut-mâna, îngânăm noi timid.

Întunecimea din curte și din casă ne copleșește. Nu se poate face nimic pe asemenea întuneric. Acum putem să înțelegem de ce, la încheierea zilei și lăsarea întunericului toată activitatea se blochează și sătenii se duc la culcare. Ciclul vieții este natural. Se spune, oarecum peiorativ, că oamenii se duc la culcare odată cu găinile, adică după ce apune soarele.

Acum și aici am aflat că acasă la el, pe Nicolae îl cheamă Nica, așa după cum pe fratele lui mai mare, Vasile, îl cheamă Lie. Doar pe Zena o cheamă Zena. Așadar, cei trei frați sunt Lie, Zena și Nica. Persida, bunica noastră, s-a

născut în Cuvin, a crescut în Cuvin, s-a măritat în Cuvin, a născut și crescut trei copii în Cuvin și nu a părăsit Cuvinul niciodată. Singurele „călătorii” pe care le-a îndrăznit au fost la Ghioroc, Covăsânț, Radna, Pâncota și Arad. Cam aceasta este dimensiunea „lumii” pe care a cutreierat-o. Nu a făcut școală și este o analfabetă, care nu știe nici măcar să-și scrie numele. Gândul mă duce la cealaltă bunică Elisaveta, mama Doinei, și ea analfabetă în același stadiu și ea născută la începutul secolului al XX-lea. Elisaveta este din Șimand. În Bihor, multe femei poartă acest nume, dar și varianta lui simplificată, Veta. Se pare că nici acolo femeile nu au fost mai emancipate.

Încă suntem în deceniul de după încheierea războiului mondial, pe câmp se mai văd craterele provocate de bombele aruncate în război, iar în conștiința comună se regăsesc „craterele” adânci ale lipsei de instruire a populației. Analfabetismul este mână în mână cu asuprirea femeii și amândouă sunt moșteniri din secolul al XIX-lea. În secolul XX analfabetismul este o dimensiune nedecларată, dar manifestă, a sclaviei moderne.

Persida vrea să ne dea de mâncare, dar noi refuzăm cu îndârjire. Suntem oboșiți și vrem să dormim, nimic mai mult. Ne duce în camera din față și ne face paturile. Ne liniștim și, după ce ne încălzim, adormim repede. Dormim duși. Nici nu se face lumină și cocoșii încep să străpungă aerul cu cântatul lor matinal. Pare o adevărată întrecere între aceste aviare semidomesticite, care prin glasul lor, vor să trezească întreaga lume. Ascultându-le țipătul încep să cred că, până la urmă, chiar reușesc să o trezească. Deși au coteț, în timpul verii, găinile dorm în dudul stufos, care crește în a doua jumătate a curții. Pe trunchiul copacului este sprijinită o scară, care favorizează urcatul găinilor pentru înnoptare. Scara este necesară pentru că aviarele au capacitatea de zbor mult diminuată de către stăpânul om. Penele din vârful aripilor găinilor sunt tăiate cu foarfeca pentru a le micșora puțința de zbor. Cu anvergura aripilor

diminuată, găinile pot plana din copac până jos în curte, dar nu pot zbura în copac și la vecini. Cotețul este folosit doar pentru ouat.

Se aude poarta trântită. A venit Zena. Persida îi dă vestea că are oaspeți. Zena moare de curiozitate să ne vadă. Deschide tiptil ușa de la cameră, se zgâiește la noi, după care o închide și dispare. În tindă se aud șușoteli. Au redus nivelul sonor al discuției ca să nu ne trezească. Tata nu are răbdare, se scoală și trece în tindă, să o întâlnească pe soră-sa.

– Tolvai, Doamne, Nica, ai adus și copiii!

Mult timp mi-a trebuit până să înțeleg toate semnificațiile subtile ale acestui „tolvai”. El este o interjecție metonimică, care numește și marchează mai multe stări contextuale, câteodată cu semnificații contrarii.

S-a terminat cu somnul și suntem extrași din pat. Între timp, au apărut și Zenuța cu Todoruț, copiii surorii lui Nica și implicit verișorii noștri. Sigur că verișorii de la țară sunt mai dezvoltați decât cei de la oraș. Noi suntem cei de la oraș, pentru că am venit de la Arad dar, de fapt, tot la țară locuim, căci Gătaia este o comună din Banat, ceva mai răsărită decât altele, dar nu este oraș. Cei de la țară ne privesc cu un fel de curiozitate analitică, iar noi, orașenii, îi privim cu invidie. Suntem trimiși în curte. Todoruț apucă o mătură de curte și începe o curățenie gospodărească. Udă întâi ocolu’ și apoi îl mătură. Curtea se numește „ocol” la Cuvin. Contribuția Zenuței este minoră, Todoruț este „bărbatul”, iar noi suntem figuranții. De fiecare dată, când venim la Cuvin, Mihai și cu mine tot figuranți suntem.

În tindă se pregătește ceva de mâncare. O omletă cu șuncă își emană odorul spre curte. Ni se face foame. Nu trebuie multe chemări pentru a ne aduce la masă. Nici nu ne așezăm bine că apare și Todor, soțul Zenei și cumnatul lui Nica.

Todor Tetulea este un om îndesat, vânos, cam de statura lui Nica. Fața bronzată, bătută de vânt, ochii mici și lucioși, mustața și un zâmbet viclean îl înfățișează ca pe un

om de temut. Dacă dai mâna cu el și îi simți palmele uriașe, aspre ca scoarța copacului, atunci, fără să-ți strângă mâna, devii conștient-temător față de țăranul cu picioarele pe pământ din fața ta.

– Să trăiești, Șogore¹, mniața bună la toți. Todor îl salută întâi pe Nica și apoi pe toți ceilalți în grup.

Ce faci Babă, încă nu le-ai dat de mâncare? Todor se adresează soacrei cu apelativul „babă”.

– Ia acu’ vă dau la toți de mâncare. Cheamă-l și pe Todoruț. Să lase măturatul și să vină înăuntru.

Todor își cheamă băiatul, iar când acesta intră în tindă îi aplică două scatoalce peste ceafă, așa de mângâiere.

– De ce dai, mă? Dai în clasa muncitoare.

– Muncitoare pe dracu’. Babă, dă niște răchie, că doar n-o să mâncăm ca porcii, fără să bem ceva înainte, se răstește Todor, activându-și rânjetul viclean.

– Da, n-ai băut acasă? împunge Zena.

– Aia a fost spălatul pe dinți de dimineața, completează Todor și se întoarce spre noi. Voi mergeți la școală, nuu?

– Eu am terminat clasa întâia și la toamnă merg în clasa a doua. Mihai merge la grădiniță, dau eu raportul conștiincios.

– Așa-i, Nica? Câți ani mai are până să te ajungă pe tine?

– Mulți, mulți, numai să fie amândoi serioși și să se țină de carte, completează tata.

– Și voi unde locuiți acum? întrebă tendențios Todor.

– În sediul băncii din Gătaia, răspunde prompt mama, fără să sesizeze aluzia malițioasă a lui Todor.

– Mă, voi ce vreți să faceți astăzi? ne întrebă Todor, privindu-ne țintă pe mine și pe Mihai.

– Noi am vrea să mergem pe deal, îngân eu timid.

– Foarte bine, după prânz urcăm pe deal.

– Da nu este greu? protestează Zena.

– Voi, muierile rămâneți acasă, hotărăște Todor. Nica, tu vii cu noi, mai știi locurile?

¹ Șogor (reg.) – cumnat, identic fonetic și semantic cu *sógor* din limba maghiară.